

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 124, GOD. V, BEOGRAD, UTORAK, 19. JUN 2012.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 17. jula

MIXER

Piše: Dragoljub Stanković

IZ ZANOSA DO KRITIKE

O pesništvu Ibrahima Hadžića

Od svoje prve knjige poezije *Harfa vasiona* iz 1970. godine, do knjige lirskih zapisa iz prirode *Posmatrač* iz 2009. godine, pesnik Ibrahim Hadžić peva i piše o istim temama koje ga zaokupljaju, opsedaju, eto, skoro već pola veka, pokazujući na delu kako to izgleda predano obrađivati svoj pesnički vrt.

Širinu Hadžićevog poetskog zahvata kao i samosvesti lirskog ja vidimo već u njegovoj prvoj knjizi u pesmi „Zvijezde, ljudi“. Samotnost koju tu nalazimo motiv je koji se provlači ovim pesničkim delom. Reč je o problematizaciji samoće u prirodi i kosmosu i u odnosu sa drugim ljudima. To što lirsko ja ostaje samo na kraju samo pojačava utisak lične i zajedničke individuacije, fatalnosti, svojevrsnog omamljujućeg sagorevanja. Samoća i smrt kod Hadžića nisu izvori frustracije, naprotiv, to su izrazi individuacije i zretnja. Isto čitamo i u nenaslovljenoj pesmi iz knjige *Nepročitane i nove pesme* („Gle, i poslednji list otkačio se sa grane“). Nonkonformizam, neprištavanje da se bude u gomili koja obično u istoriji čini ili trpi zlo, pominjanje reči Danila Kiša o svemu tome, jasno nam govore kako i koliko izdvojenog sebe želi da vidi poetski glas i zašto. I opet imamo jedan koloritan detalj koji govori o karakteristici, razlici u bitnom. To je crveno oko lista koji pada, odnosno poetska senzibilisanost za zlo.

U maestralnoj pesmi „Isti život“ kojom počinje knjiga *Vreli tragovi* vidimo da autor zavičaj doživljava kao oslobađajući faktor u sećanju, ne kao nešto što sužava vidike i u neprijateljstvu je sa modernim. Naprotiv, zavičaj daje punoću i svojoj suprotnosti, gradskom životu pesnika. Samoposmatranje je jedna od konstanti Hadžićevog pevanja, njegovog stalnog samopreispitivanja na svim planovima. Hadžić piše celim telom, kao što je pisao Rastko Petrović. Njemu je važnija ekstaza nego poezija, poezija je ovde proizvod duhovno-telesne avanture. Zato se kao jedna od važnijih pesama dosadašnjeg Hadžićevog opusa čini pesma „Leto, dan cikorija“ (*Pesme i*). U ovoj pesmi se ukrštaju mnogi bitni pesnikovi motivi, uključujući i čitanje poezije, imena bliskih autora, igranje rečima, introspekcija, svakodnevna, obična komunikacija u šetnji, pri čemu pronađeni paralelizmi svemu daju organsku celinu. Ova pesma je *snimak* ispunjenog života, pobožno slavljenje prirode, pesnikov blagoslov, zanos, duga epifanija (*Ovaj dan je isti kao drugi/ ali on traje vekovima*) u kojoj *Misao je kao skrma*. Krhka misao ne može da izrazi i shvati život u svim njegovim aspektima, zato je tu poezija. U prirodi rodnog kraja, u njenom vremenu i znacima, kauzalnosti, raznovrsnosti i raskoši, nalazi autor poetski i egzistencijalni odgovor na zlo svoga, ljudskoga veka u kome je prisiljen da živi. To je i velika poenta ovog pesništva.

Hadžić uvek pokušava sebe da locira i uvek sebi izmiče. Od pesme „Dah u ogledalu“ (*Harfa vasiona*)

gde samoponištavajući se kaže: *To ne dišem ja/ To diše priroda*, preko pesme „Ledeni dvojniki“ (*Vreli tragovi*) gde obrađuje motiv nepojmljivog odraza u ogledalu i preko jedne od pesama koje su prave male studije o identitetu, „Boja okoline“ (*Na staklu zapisano*), do nenaslovljene pesme iz knjige *Nepročitane i nove pesme* („Zaturila mi se negde jedna pesma“) gde u duhovitom dopisivanju sa Disom vidimo svu otvorenost misli za sve još nepredvideno, svojevrsni vitalizam, mladost duha u samoispitivanju.

Hadžić je i pesnik metropole, gradskih prizora i društvenih odnosa. Pesma „Saveti te-ve reditelja snimatelju“ (*Na staklu zapisano*) jedna je od Hadžićevih ironičnih, društveno angažovanih pesama u kojoj vidimo kako se u medijima pravi, simulira nacionalno, kako se konstruiše nacionalni maneken i u krajnju ruku, opravdava zločin. Svojom ljudskom, moralnom percepcijom dotakao se ovaj autor i zločina počinjenih u ratovima devedesetih, onih koji još uvek čekaju da budu društveno osvešćeni u svojoj neljudskosti. Jedno takvo poetirano, empatijsko prisustvo nalazimo u pesmi „Zapis na voznoj karti“ (*Hora*), posvećenoj putnicima voza, žrtvama poznate otmice u Štrpcima. U pesmi „Nepomenik“ (*Nepročitane i nove pesme*) Hadžić svoje sugrađane, moralno otupele, podseća na onoga koga su svi zaboravili i baš time stavili se u njegovu službu: *Šta kažeš na đavola Vukovara./ Đavola Dubrovnika./ Đavola Sarajeva./ Đavola srušenog mostar-*

skog mosta./ Đavola Štrbaca./ Đavola Bukovice./ Đavola Srebrenice./ Đavola Medačkog džepa./ Đavola Oluje./ Đavola Kosova./ Đavola popaljenih kuća./ Srušenih bogomolja... Licemerje, podlost i palanački relativizam tzv. heroja građanskog rata opeva Hadžić u istoimenoj pesmi („Heroji građanskog rata“).

Svakodnevica je na najbolji način prisutna u stihovima Ibrahima Hadžića, bilo da je ratna, zloslutna ili sasvim obična. Sav taj životni, svesno-nesvesni milje dat je u jednoj od dužih pesama tog tipa pod naslovom „Iz dnevnika (nedelja)“ (*Hora*). Uverljivost, ritam, samoironičnost, razbarušenost, sadržajna raznovrsnost u vidu dnevnčkih beleški, čine ovu pesmu veoma uspešnom. U izrazu Hadžić je diskretan, ne deli lekcije, njegov lirski subjekt čita vesti iz novina devedesetih godina: *Jedan inoverac ubio pravoverca na zverski način. Eto teme/ Da se svi inoverci proglašavaju zverima. ... I preleteo preko poslednje čitulje: / Mlad, neobrijan, lep čovek. / „Bio je borac/ Za svetu stvar./ Poginuo je na ratištu/ Boreći se protiv du-*

MIXER

Dragoljub Stanković: Iz zanosa do kritike

antiCEMENT

Saša Ćirić: Istarski bluz

ŠTRAFTA

Mirnes Sokolović: O konceptu Sica i napadima na njega

ARMATURA

Tomislav Marković: Okupacija i kamenovanje mozga

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: Predsednička zakletva

Nika Dušanov: U kanti za otpatke

BLOK BR. V

Radovan Popović: Razbijeno ogledalo

šmana.“ Ipak, pesnik daje i savete, ali u vidu dobronamerne pouke. Poručuje on prijatelju da današnje novine ne treba čitati na prazan stomak, u pesmi „Poslanica prijatelju“ (*Pesme i*). Humor kao jedini lek u zlim vremenima upečatljivo je upotrebljen i u pesmi

iz 1992. godine „Oglas“ (*Pesme i*), u kojoj se autor prijavljuje za mesto u konc logoru i prilaže biografiju.

Specifičnost Hadžićevog bavljenja rečima data je u svojevrsnoj antinacionalističkoj himni, u pesmi „I ti Crnogorci“ (*Nepročitane i nove pesme*). Posle nadahnutog i raskošnog popisa zajedničkih reči naroda koji žive na ovim prostorima ima se utisak da je pesnik pokazao ono što bi pokazalo i naučno istraživanje, a to je da su ljudi odvašnijih različitih veroispovesti i nacionalnosti toliko povezani da je svaki nacionalizam zaista čista fikcija i laž. Nažalost, ta civilizacijska lekcija još nije savladana, a ova pesma je briljantan način da se to iskaže.

U celokupnom opusu može se izdvojiti korpus pesama u kojima autor govori o svom pisanju, o njegovom mogućem smislu kao i o nastanku pesme. Jedan takav briljantan zapis je duhovita pesma iz 1978. godine „Osećam da narod teško diše“ (*Vreli tragovi*). Ove pesme obiluju humorom, jer je samo tako moguće izbeći poučiteljsku i visokoparnost, neizbežnu sujetu stvaraoča. Hadžić demistifikuje čin

pisanja i govori o obaveznoj ličnoj pristrasnosti pisca („Pisac“, *Hora*). Iskošena perspektiva pesničke prakse efektno je data u paraleli sa teškim robijašima („Gledao sam na TV...“, *Pesme i*) ili u paraleli sa povraćanjem („Pisac je...“, *Pesme i*); dok u kratkoj efektnoj pesmi „Jutro“ (*Na staklu zapisano*) čitamo iskreni zapis o teškobi nepisanja, onda kada se nema šta reći, kada su reči daleko, a tako su potrebne, jer *ne živi čovek samo o hljebu*.

Treba skrenuti pažnju i na grupu pesama koje bismo mogli najbliže odrediti kao one o svesti epohe, o duhu vremena. Hadžić problematizuje svoju epohalnu, pesničku i ljudsku poziciju u „Pesma za treći milenijum“ (*Hora*). Hadžićev pogled je često zagledan u starinu u pesmama o poreklu i precima, ali u ovoj pesmi on nalazi drugu *arhaičnost*, milenijumsku, videći dvadeseti vek kao nešto odavno zastarelo u nepojmljivoj promeni komunikacije na prelazu dva milenijuma: *Bićemo naslednicima stari i daleki kao što je nama/ Dalek mračni srednji vek. ... Mi ćemo biti prezreni krstaši i hodočasnici/ Koji su druge rušili da iskupe svoje grehove*. Takođe tu

eurozine
KPK Beton je član Eurozine medijske mreže

sličan tvom, vidi se da smo na istim talasnim dužinama urbanizma. Platane su zasadili Nemci između 1920. i 1930. godine, navodno na ime ratne odštete, ali očigledno je da se radilo o ubačenim elementima, o fašističkoj prethodnici koja je došla da pripremi teren za okupaciju, koja nas je ubrzo snašla. Nisam dozvolio da me zavede nevin izgled tog pretvornog drveća, već sam motornom testerom sasekao u ko-renu poslednje ostatke okupatorske vojske u mom privatnom gradu. Smrt zelenom fašizmu, sloboda betonu! Ovom prilikom želim da te obavestim da imam rešenje i za tvoj problem. Već godinama mi se ne mili da prođem blizu Kalemegdana (čak sam se iščlanio i iz gradske biblioteke), bežim od centra k'o đavo od krsta, jer me Beogradska tvrđava podseća na okupaciju, i to dvostruku – austrijsku i osmanlijsku. To moje slobodarsko srce više ne može da podnese. Kao što ti je poznato, Kalemegdan je veliko nalazište kamena i to baš onakvog kakav je tebi potreban – drevnog a upotrebljivog. Dođi, ruši, tovari i nosi. Usput ćeš i meni učiniti uslugu, jer ćeš mi vratiti slobodu kretanja gradom, a i oslobodićeš mi prostor za tržne centre, poslovne objekte, stambene zgrade i omiljena mi parking mesta. Bez rušenja nema stvaranja, to je moje osnovno životno geslo."

Svetli primer gospodara glavnog grada odmah su počele da slede i velmože iz sporednih gradova. Tako je Novi Sad Kusturici ponudio Petrovaradinsku tvrđavu, Zaječar – gamzi-gradsko kamenje, Golubac – tvrđavu na ulazu u Đerdapsku

klisuru, Indija – rimokatoličku crkvu svete Petke, Novi Bečej – dvorac Karačoni... Milorad Dodik je hteo da sruši nekoliko džamija u Republici Srpskoj, ali se onda setio da su sve već porušene. Najzanimljiviji predlog stigao je iz Niša koji je ožalošćenom dunderu ponudio Čele kulu. Ova građevina ima malu prednost u odnosu na ostale relikte prohujalih vremena kad su se Srbi zlopatili pod okupatorskim čizmama i opancima, jer osim kamena ima i uzidane lobanje koje se savršeno uklapaju u graditeljski koncept Emira Kusturice i njegovog patrona Milorada Dodika. Doduše, od prvobitne 952 mrtvačke glave danas je preteklo samo 59. Ako je to graditelju malo, dodatni građevinski materijal može da potraži u Batajnici, u jezeru Perućac, u Dunavu kod Kladova i na još nekim za sada nepoznatim lokacijama, koje bi mogao lako da dokuči ako se raspita kod nekih svojih poznanika iz najbližeg Miloševićevog okruženja. O Republici Srpskoj da i ne govorimo, tamo se nalazištima građevinskog materijala bogatog kalcijumom ni broj ne zna. Niti želi da se zna. Kusturicine građevinske muke su lako rešive, kamenje će mu već pasti sa Dodikovog neba. Kad čovek voli da zida nakaradne nastambe, bliskost sa lokalnim pašama ume da pomogne, svejedno zvali se oni Slobodan ili Milorad, a prezivali Koštunica ili Tadić. Nestašica kamena će biti rešena, Kamen-grad će biti sagrađen i vršiće ulogu koja mu je namenjena. Između ostalog, i da prikrije *nestašicu* bošnjačkog stanovništva koje je pre rata činilo većinu u Višegradu ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

PRESEDNIČKA ZAKLETVA

polazem zakletvu
zak zak zak
zakucavam
ekser u letvu
mrtvačkog sanduka
naše vaskrsle države
naše zipovane Velike Srbije

zaklinjem se
da ću čuvati
teritorijalni integritet
voljenog trupla
građanina pokornog
građanina pokojnog
da ću se boriti protiv
prirodnih procesa
truljenja i raspadanja
do poslednje kapi krvi
do poslednjeg komada mesa

zaklinjem se
da ću štiti svetost
državnih simbola
opela, epitafa i pokrova
da ću suzbiti blasfemičare
samozvane umetnike
i ostalu bagru
koja skrnavi naše svetinje
nekakvim intervencijama

zaklinjem se da ću braniti
pravo na život i slobodu
svake kosti
od fibule do klavikule
osobito ću brinuti za falange
skupljene u snop
u pesnicu/desnicu
ogoljeni dokaz supremacije
bele rase

zaklinjem se
da ću štiti
prava manjina

posebno crva
da ću učiniti sve
da sačuvam njihov identitet
i osobnosti crvstvujušće
kulture
ali neću zaboraviti
ni brašnaste bube
rovce, mrave, gliste
uključujući i manjine
jedva vidljive golim okom
u našoj zemlji ima mesta
za sve lojalne živuljke
dobre volje

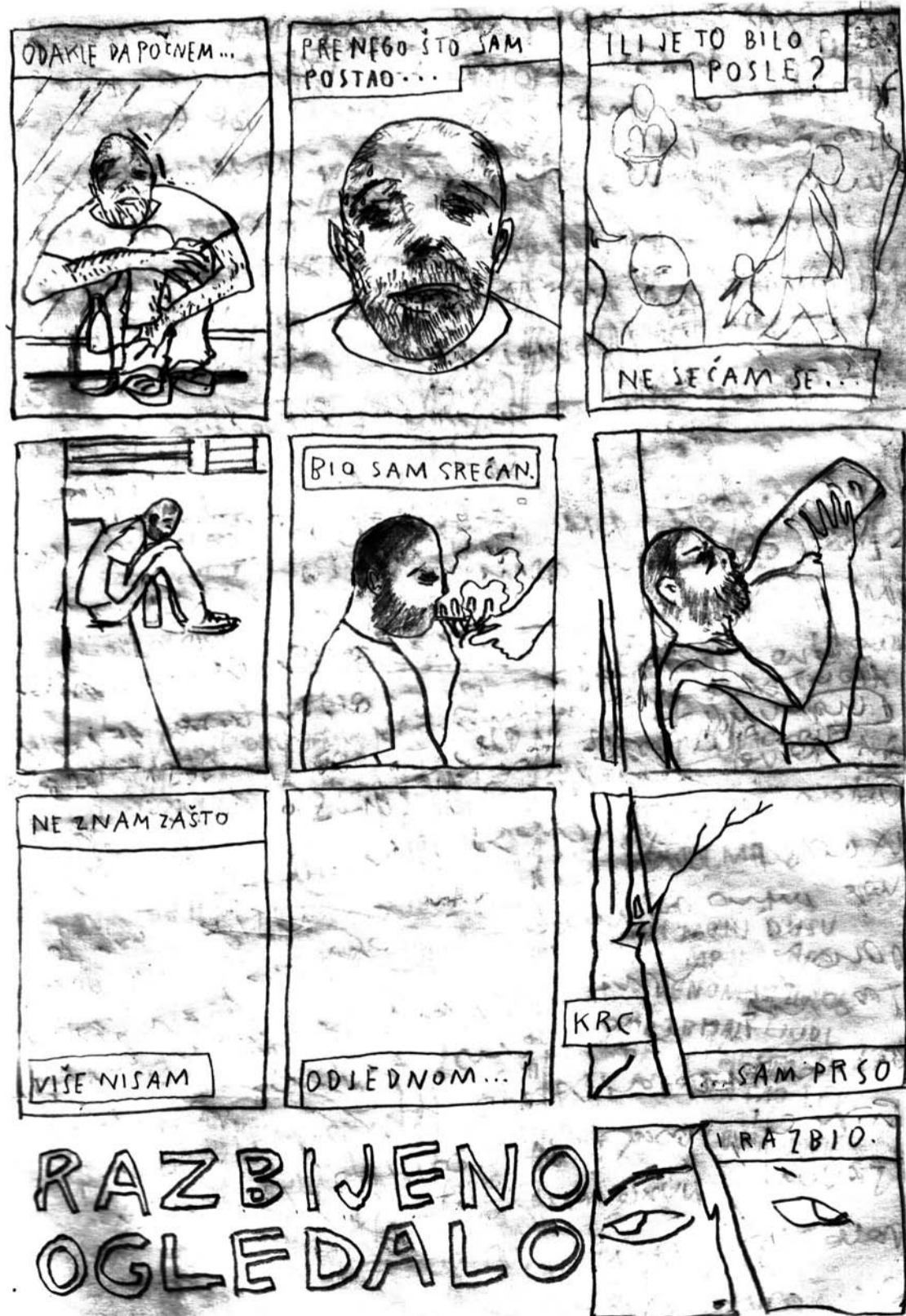
zaklinjem se
da ću preda mnom
sve grobne zemlje
biti jednake
da mi ilovača
neće biti bliža srcu
od černozema

zaklinjem se
da ću braniti
svetu srpsku parcelu
u kojoj smo živi sahranjeni
i nadgrobni spomenik
kolevku od granita
kao njen sastavni deo

sa desnicom
na svetom memorandumu
zaklinjem se
krstom i koljivom
da neću imati pokoja
da ću bdeći 24 časa dnevno
sedam dana u nedelji
dok ne ostvarim
san duži od noći
dok svi srpski pokojnici
ne budu živeli
u jednom kovčegu ■

BLOK BR. V

Radovan Popović: Razbijeno ogledalo

Piše: Nika Dušanov

U KANTI ZA OTPATKE

Industrijske zone gradova.
Domaći tirani iz boljih kuća.
Pupčane vrpce i kanceri.

Stari asfalti šetališta.
Niski šalteri.
Isluženi pocepani barjaci.

Kolonjska voda, audio-kazete,
Neželjene trudnoće 80-ih,
Mlakoća subotnjih večeri.
Ništa.

Pogrešne odluke, krivi razlozi, lažne želje.
Nada ■

